



SVEA HOVRÄTT  
Mark- och miljööverdomstolen  
060107

**DOM**  
2024-02-02  
Stockholm

Mål nr  
P 7560-23

## ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Vänersborgs tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2023-05-24 i mål nr P 860-23, se bilaga A

## PARTER

### Klagande

Stadsbyggnadsnämnden i Göteborgs kommun  
Box 2554  
403 17 Göteborg

### Motpart

1. P.L

2. S.L

## SAKEN

Rättseföreläggande förenat med vite för rivning av carport på fastigheten A i Göteborgs kommun

---

## MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Med ändring av mark- och miljödomstolens dom fastställer Mark- och miljööverdomstolen Stadsbyggnadsnämnden (tidigare Byggnadsnämnden) i Göteborgs kommuns beslut den 22 november 2022 (§ 632, dnr BN 2015-009491).

---

Dok.Id 2020702

**Postadress**  
Box 2290  
103 17 Stockholm

**Besöksadress**  
Birger Jarls Torg 16

**Telefon**  
08-561 670 00  
08-561 675 50

**E-post:** svea.avd6@dom.se  
www.svea.se

**Telefax**

**Expeditionstid**  
måndag – fredag  
08:00–16:30

## BAKGRUND

Stadsbyggnadsnämnden (tidigare Byggnadsnämnden) i Göteborgs kommun beslutade den 22 november 2022 att förelägga P.L och S.L, så som fastighetsägare, att senast 6 månader från det att beslutet vunnit laga kraft, ha genomfört rättelse genom att riva del av carport som har uppförts år 2014. Föreläggandet förenades med vite om 20 000 kr vardera och, så länge rättelse inte vidtas, ett löpande vite med 10 000 kr vardera för varje påbörjad månad.

Efter överklagande ändrade mark- och miljödomstolen nämndens beslut på så sätt att förordnandet om löpande vite upphävdes. Såväl nämnden som P.L och S.L överklagade mark- och miljödomstolens dom. Mark- och miljööverdomstolen beslutade den 20 oktober 2023 att ge prövningstillstånd endast såvitt avsåg överklagandet från nämnden. Mark- och miljööverdomstolens prövning avser därför endast nämndens överklagande.

## YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

**Stadsbyggnadsnämnden i Göteborgs kommun** har yrkat i första hand att Mark- och miljööverdomstolen ska undanröja mark- och miljödomstolens dom och fastställa nämndens beslut den 22 november 2022 om rättelseföreläggande med vite. Nämnden har i andra hand yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska ändra mark- och miljödomstolens dom på så sätt att föreläggandet endast förenas med löpande vite.

**P.L** och **S.L** har, som deras talan får förstås, motsatt sig ändring.

## UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

**Nämnden** har anfört i huvudsak följande. Varken av tillämplig lagtext, förarbeten eller doktrin går det att utläsa att ett rättelseföreläggande inte kan förenas med både ett fast och ett löpande vite. Nämndens beslut om att förena föreläggandet med både fast och löpande vite följer dessutom en etablerad rättspraxis när det gäller utformningen.

Omständigheterna som låg till grund för Högsta domstolens avgörande i NJA 2022 s. 934 är likartade med de som föreligger i detta fall.

**P.L** och **S.L** har anfört detsamma som vid mark- och miljödomstolen med i huvudsak följande tillägg. Vite har felaktigt utformats med både fast och rörligt vite. Det vite som beslutats skulle innebära att en stor del av pensionen skulle avse att betala vite. Det är ett orimligt och oproportionerligt förslag utan juridisk rättslig grund.

### **MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL**

Frågan i målet är om ett föreläggande kan förenas med vite som består av både ett enstaka (fast) vite och ett löpande vite.

När ett vite föreläggs ska det fastställas till ett belopp som med hänsyn till vad som är känt om adressatens ekonomiska förhållanden och till omständigheterna i övrigt kan antas förmå honom eller henne att följa det föreläggande som är förenat med vitet. Vitet ska enligt huvudregeln fastställas till ett bestämt belopp. Om det är lämpligt med hänsyn till omständigheterna, får vitet föreläggas som löpande vite. Vitet bestäms då till ett visst belopp för varje tidsperiod av viss längd under vilken föreläggandet inte har följts, eller, om föreläggandet avser en återkommande förpliktelse, för varje gång adressaten underlåter att fullgöra denna. (Se 3 och 4 § lagen [1985:206] om viten.)

Nämnden har beslutat att förena rättelseföreläggandet med både ett enstaka vite om 20 000 kr vardera och ett löpande vite om 10 000 kr vardera för varje påbörjad månad så länge rättelse inte vidtas. I doktrin finns uttalanden om att en myndighet kan välja mellan att utsätta en ordinär vitesföreskrift och att använda löpande vite (se Lavin, Viteslagstiftningen, En kommentar, 2022, JUNO Version 3C, kommentaren till 4 § lagen om viten). Det finns dock inget i lagen om viten eller dess förarbeten som skulle innebära ett hinder mot att utforma ett föreläggande på det sätt som nämnden gjort (jfr NJA 2022 s. 934 och prop. 1984/85:96 s. 90 och 91).

Mot denna bakgrund konstaterar Mark- och miljööverdomstolen, till skillnad från mark- och miljödomstolen, att nämnden haft möjlighet att förena föreläggandet med både ett enstaka och ett löpande vite på det sätt som beslutats. Vitesbeloppens storlek får anses skäliga. Mark- och miljödomstolens dom ska därmed ändras och nämndens beslut om rättelseföreläggande med vite fastställas.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Anna Tiberg, Mikael Hagelroth och Margaretha Gistorp, referent, samt tf. hovrättsassessorn Johan Corell.

Föredragande har varit Jennifer Jarebro.



VÄNERSBORGS TINGSRÄTT  
Mark- och miljödomstolen

**DOM**  
2023-05-24  
meddelad i  
Vänerns borg

Mål nr P 860-23

## **PARTER**

### **Klagande**

1. P.L

2. S.L

## **Motpart**

Byggnadsnämnden i Göteborgs kommun  
Box 2554  
403 17 Göteborg

## **ÖVERKLAGAT BESLUT**

Länsstyrelsen i Västra Götalands läns beslut 2023-02-06 i ärende nr 53711-2022, se bilaga 1

## **SAKEN**

Rättelseföreläggande förenat med vite för rivning av carport på fastigheten A i Göteborgs kommun

---

## **DOMSLUT**

Mark- och miljödomstolen ändrar Byggnadsnämnden i Göteborgs kommun föreläggande (§ 632, dnr BN 2015-009491) endast på så sätt att förordnandet om löpande vite upphävs.

---

Dok.Id 602780

**Postadress**  
Box 1070  
462 28 Vänerns borg

**Besöksadress**  
Hamngatan 6

**Telefon**  
0521-27 02 00

**E-post:** mmd.vanersborg@dom.se  
www.domstol.se/vanersborgs-tingsratt/

**Telefax**

**Expeditionstid**  
måndag – fredag  
08:00–16:00

### **BAKGRUND**

Byggnadsnämnden i Göteborgs kommun (nedan nämnden) beslutade den 22 november 2022 (§ 632, dnr BN 2015-009491) att förelägga P.L och S.L så som fastighetsägare, att senast 6 månader från det att beslutet vunnit laga kraft ha genomfört rättelse genom att riva del av carport som har uppförts år 2014, markerat på bilaga till beslutet. Föreläggandet förenades med vite om 20 000 kr var-dera och, så länge rättelse inte vidtas, ett löpande vite med 10 000 kr vardera varje påbörjad månad.

P.L och S.L överklagade nämndens beslut till Länsstyrelsen i Västra Götalands län (nedan länsstyrelsen), som i beslut den 6 februari 2023 avslog deras överklagande, se bilaga 1.

P.L och S.L har nu överklagat länsstyrelsens beslut.

### **YRKANDEN M.M.**

**P.L och S.L** har som det får förstås yrkat att föreläggandet ska upphävas. De önskar få svar och beslut med förändrat domslut och motiveringar enligt nedanstående redogörelse. De vill också att bevis i ärendet presenteras och att en ordentlig utredning genomförs utan återopande av någon knepig "lagskrivnings förvrängning". Till stöd för sin talan har de anfört i huvudsak följande.

Nämndens nuvarande tillsynsärende är vilseledande och tidigare avskrivet 2016 av dåvarande handläggare. Nämndens beslut är ogiltigt på grund av jäv som inte anmälts vid möte, och baserat på nämndens vilseledande skrivning samt undvikande av att innan mötet lämna in och presentera deras rekommenderade svarsbrev som enligt postkvitto kommit in i god tid. Ledamöterna ska självmant anmäla jäv. Både H.M och M.W skulle anmält jäv vid nämndens möte den 22 november 2022. V.Ö som anmälde jäv var i exakt samma situation till dem gällande tillsynsärendet som H.M och M.W.

Felaktigheter i dokumentationen gällande att byggyta överskridits och påstående att tillbyggnad av carport skett samt att de inte tidigare sökt bygglov.

Bygglov från 1999 har inte respekterats gällande tillåtelse att på tomten utöver bygglovet bygga på exempelvis prickad byggyta m.m. (komplementbyggnad/ biluppställningsyta) enligt angiven och tillåten bygglovsavvikelse. Enligt bygglovsärende 61170-99 A har det medgivits avvikelse för byggande på mark som enligt detaljplanen inte får bebyggas. Därmed har tillåtelse för överskridande av byggytor tillåtits då huvudbyggnaden redan 1999 upptog nybyggnadskartans byggytor 20 procent av tomtyta 800 kvm. Att avvikelse medgivits för byggande på mark som enligt detaljplanen ej får bebyggas innebär att föreslagen åtgärd komplementbyggnad, biluppställningsplats, stödmurar m.m. inte bedöms medföra sådan betydande olägenhet för omgivningen att bygglov bör vägras. Alltså har bygglovshandläggaren ansett att avvikelsen är en mindre avvikelse enligt 8 kap. 11 § sista stycket plan- och bygglagen, PBL.

Felaktiga regler i plan- och bygglagen har tillämpats och gällande förvaltningslag har inte åberopats. Nämnden måste motivera sitt beslut och ange skäl för det.

Preskription 10 år har inträffat för största delen av solanläggningen.

Handläggningstiden har varit över 7 år. Nämnden har inte kunnat påvisa någon anledning härför, som nämnden lagligen är skyldig till. Ej heller har nämnden kontaktat dem fastighetsägare på något sätt under det lagliga kravet att ge dem möjlighet att yttra sig inom 5 år.

Nämnden saknar helt dokumentation på tillsynsärendet och skyller på att det förekommit.

Nämnden har inte framfört några som helst bevis i tillsynsärendet vilket de är skyldiga till enligt lagen. Bevisbördan och beviskraven samt utredningsskyldigheten ligger på nämnden eftersom det är ett för den enskilde betungande beslut som fattats.

Nämnden ska därför också motbevisa deras motiveringar och skrivningar (enskilda fallen) invändningar för rättelseföreläggandet enligt 32 § FL (2017:900).

Nämnden har också felaktigt aviserat dem och använt felaktig skrivning med hot och utpressning mot dem. Nämnden har inte varit dem behjälpliga enligt förvaltningslagen och inte låtit dem komma i kontakt med nämnden under perioden av flera månader. Dessutom har nämnden krävt kort svarstid under semester- och jultid under hot om rivning och påståenden av ovilja från deras sida att besvara nämndens krav.

Syftet med detaljplanen och byggytan föranleder att största möjliga byggyta för området i detta avseende är tämligen flexibelt. Sökt bygglov med specifikation på ställning, termiska solfångares installationseffekt och elektriska solcellers installationseffekt samt deras upptagande ytor klargjordes för tjänsteman som ej registrerat deras ansökan. Domstolen ska vid kontroll finna att sökt åtgärd är förenlig med övrig bebyggelse i området. Tjänstemannen ifrågasatte aldrig byggytan vid besök.

Det påstås att de inte sökt bygglov, vilket är helt felaktigt. De har gjort det med nämndens blankett, ritningar och allt enligt konstens alla regler. Det kan ju inte vara deras sak att avgöra om en ansökan som är korrekt ifylld, med bilagor, ritningar m.m. och diskuterad med nämndens distriktsingenjör, ska registreras eller ej. De har utfört ansökan korrekt och fått slutligt svar (ni behöver inget bygglov) samt en återvänd ansökningsblankett, dessutom med distriktsingenjörens namnteckning.

Senaste solanläggningen utgör ca 1/3 av biluppställningsplatsen består av elektriska solceller på ställning som förstärkts 2014 för ytterligare solceller. Solcellerna har totalt förnyats och monterats. Den delen är nu snart 10 år gammal, ytterst mot B i en backe och knappast synlig från vägen. Tidigare monterade termiska vattenburna solfångare och tidigare elektriska solceller utgör 2/3 av bil-uppställningsplatsen och är preskriberade då de är över 10 år gamla.



Hela solanläggningen flyter väl in i form och färg med huset och området. Den följer tidigare bygglov från 1999 med tillhörande avvikelser som tidigare beskrivits.

EU-förordningen artikel 1-4 infördes den 22 december 2022 i Sverige som lag (EU 2022/2577) och tillämpas omedelbart. Det strider direkt mot denna förordning att förelägga dem att riva solanläggningen. Hänvisningen till byggyta är felaktig och utgör inget hinder för solanläggningen/carporten då avvikelserna accepterats i tidigare bygglov. Byggnad på punktprickad mark är dessutom tillåtet enligt bygglovet från 1999 förutsatt att anläggningen inte är en förlängning av eller belägen i anslutning till huvudbyggnaden. Eftersom fråga i aktuellt fall är om en komplementbyggnad föreligger inget hinder mot bygglov enligt punkten 1 a eller b. Det är felaktigt att anläggningen ska betraktas som en tillbyggnad och inte som en komplementbyggnad. Nämnden har felaktigt räknat denna som tillbyggnad till huvudbyggnaden och påstår då att byggytan är överskriden och strider mot detaljplanen. Fråga är dock om en liten avvikelse med stöd av 9 kap. 31 b § PBL och 9 kap. 30 § punkten 2 PBL, varför det är sannolikt att bygglov kan beviljas i efterhand.

Komplementbyggnad och stödmurar samt gjuten biluppställningsplats har bygglov från och är uppförda år 1999. Uppförda solfångare och solceller vilar på en stålkonstruktion, uppförd 2010, då en anordning i form av stålbalkar med påliggande plattor uppfördes över den biluppställningsplats där nämnden anser att carporten är belägen. Samma år lämnade han in en bygglovsansökan för solcellsanläggning, men fick muntligen och skriftligen av bygglovshandläggaren besked om att bygglov för utökning av byggnadsytan inte krävdes för uppförande av solenergianläggning. Det är alltså felaktigt beskrivet i domen att det inte förekommit någon bygglovsprövning. Fråga är alltså om liten avvikelse och då faller också 9 kap. 31 b § PBL. Slutatsen är att något vite inte ska dömas ut eller att något rättelseföreläggande om rivning ska utfärdas. Domstolen ska därför avvisa tidigare rättelseförelägganden om rivning av solcellsanläggningen och acceptera den avskrivning av tillsynsärendet som gjordes 2016.

Till stöd för att beskriven stålkonstruktion enligt ovan uppfördes 2010 hänvisar han till tidigare av honom ingivet bildunderlag.

Huset, komplementbyggnader, murar, trädgård samt biluppställningsplats är 23 år gammalt. Två tredjedelar av solanläggningen är 13 år gammal och resterande del snart tio år gammal.

Av tidigare lämnat bygglov framgår att mark som enligt plan inte får bebyggas får bebyggas enligt separat avvikelse i bygglovet från 1999. Bygglovet från 2015 har ingen anmärkning om att byggytan överskridits och det framgick tydligt på alla nämndens kartor att solanläggningen fanns inritad på nämndens kartor.

**Nämnden** har bestritt bifall till överklagandet och anfört bl.a. följande. Det faktum att P.L tidigare haft kontakt med stadsbyggnadsnämndens ledamöter M.W och H.M i ett annat av nämndens ärenden samt diskuterat politik med dem medför inte att de har varit jäviga i beslutet av detta ärende. Det är normalt att nämndsledamöter i sin roll som politiker ofta blir kontaktade av privatpersoner för att framföra synpunkter i många olika typer av ärenden. Vidare är inte M.W eller H.M själva eller någon närstående till dem, parter i ärendet. De kan inte heller annars antas bli påverkade av beslutet i en oväsentlig utsträckning. Det som anges i yttrandet visar inte heller på att det finns någon annan omständighet som gör att deras opartiskhet i ärendet kan ifrågasättas.

I bilaga 7 till beslutet om föreläggande markeras den aktuella delen av carporten med orange linje. Inom den orange markeringen av taket ryms alla de sedan år 2014 uppförda solcellerna som är monterade i fyra rader och sammanlagt uppgår till 24 solcellspaneler. Förvaltningen bedömer att markeringen är tillräckligt tydlig för att kunna särskilja den från den resterande del av carporten som är preskriberad och rymmer totalt fyra solcellspaneler.

Nämnden står fast i bedömningen att det som har uppförts är en tillbyggnad av en komplementbyggnad som kräver bygglov samt att det inte är sannolikt att lov kan

beviljas i efterhand för tillbyggnaden. Detta på grund av att detaljplanens utnyttjandegrad är överskriden och att denna avvikelse inte kan betraktas som liten. Som framgår av bilaga 7 till nämndens beslut beräknas den faktiska avvikelsen från utnyttjandegraden till 83 kvm och den relativa avvikelsen till 44 %. Vidare ska det också förtydligas att det faktum att avvikelser från planen har godkänts vid tidigare bygglov från 1999 inte medför att de nu kan bygga utan att följa detaljplanen.

Då det inte är sannolikt att lov kan beviljas i efterhand för carporten anser nämnden att det funnits anledning att rättelseförelägga fastighetsägaren. Det finns också anledning att förena föreläggandet med vite då fastighetsägaren, under den tid som gått sedan handläggningen återupptogs i ärendet, har haft möjlighet att på eget initiativ riva tillbyggnaden. De har även visat en ovilja att följa förvaltningens uppmaning genom de yttrande som inkom där fastighetsägaren tydligt motsätter sig rivning. Nämnden anser att överklagandet i sin helhet ska avslås.

## **DOMSKÄL**

### *Tillämpliga bestämmelser*

Om det på en fastighet har vidtagits en åtgärd i strid mot plan- och bygglagen (PBL) får byggnadsnämnden förelägga den som äger fastigheten att inom en viss tid vidta rättelse (rättelseföreläggande, 11 kap. 20 § PBL). Ett sådant rättelseföreläggande får förenas med vite (11 kap. 37 § PBL).

De närmare reglerna om utformning och hantering av vitesförelägganden finns i lagen (1985:206) om viten, VL. En myndighet kan välja att föreskriva ordinärt vite enligt 3 § VL, då vite utgår vid endast ett tillfälle, eller att använda löpande vite. Om löpande vite föreskrivs ska det bestämmas till ett visst belopp för varje tidsperiod av viss längd under vilken föreläggandet inte har följts (4 § VL). När vite har förelagts får ett nytt vite mot adressaten i samma sak inte föreläggas förrän det tidigare föreläggandet har vunnit laga kraft (2 § 3 st. VL).

### *Förutsättningar för rättelseföreläggande*

P.L och S.L har anfört att det förekommit jäv hos nämnden.

Några närmare uppgifter om vari detta jäv består har dock inte lämnats, inte heller har det kommit fram några uppgifter om berörda nämndledamöters förhållanden till saken eller till P.L och S.L som kan utgöra jäv.

P.L och S.L har vidare invänt att preskription inträtt. Dock om-fattar aktuellt föreläggande vad som uppförts 2014, varför det ännu inte förflutit tio år. Preskription har alltså inte inträtt.

Vad P.L och S.L anfört i övrigt utgör inte grund för bedömningen att det förekommit något sådant fel i nämndens handläggning att föreläggandet av det skälet ska upphävas.

Mark- och miljödomstolen delar nämndens bedömning att den ifrågasatta åtgärden utgör en bygglovspliktig tillbyggnad. Något bygglov för åtgärden har inte sökts. Vad P.L och S.L anfört om att de tidigare medgetts bygglov som innebär avvikelser från detaljplan, innebär inte att de nu är berättigade till ytterligare avvikelser. Domstolen instämmer i underinstansernas bedömning att det med hänsyn till planavvikelsens omfattning inte är troligt att bygglov skulle kunna ges. Nämnden har alltså haft fog för att förelägga om rättelse.

Något skäl för att upphäva föreläggandet har enligt mark- och miljödomstolens bedömning inte kommit fram.

#### *Vite*

Liksom underinstanserna bedömer mark- och miljödomstolen att det har funnits förutsättningar att förena föreläggandet med vite.

Nämnden har valt att förena föreläggandet med ett högre vite för den första underlåtenheten och lägre belopp för efterföljande tidsperioder. Förfarandet innebär att nämnden i samma föreläggande föreskrivit både ett fast och ett löpande vite. Eftersom det inte är möjligt att för en och samma sak samtidigt förelägga mer än ett vite finns det inte någon laglig möjlighet att kombinera vitesformerna på detta sätt.

Förordnandet om löpande vite ska därför upphävas.

*Sammanfattning*

Mark- och miljödomstolen bedömer att överklagandet ska avslås, men att den ändringen ska göras i nämndens beslut att förordnandet om löpande vite ska upphävas.

**HUR MAN ÖVERKLAGAR**, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 14 juni 2023.

Susanne Lindblad

Martin Kvarnbäck

---

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Susanne Lindblad, ordförande, och tekniska rådet Martin Kvarnbäck. Föredragande har varit beredningsjuristen Maria Aldegren